

УДК 811.163.42'367.62:801.61''550*1''''20''
811.163.42'373.43.45''20''
811.163.42'36:050JEZIK''20''

*Milica Mihaljević**

Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb

RIJEČ GODINE – MOGUĆI PRISTUPI – PRIMJER HRVATSKOGA

U radu se analiziraju kriteriji izbora za riječ godine te potvrđenost u praksi riječi koje su pobijedile na natječaju za riječ godine časopisa *Jezik*. Takav se pristup izboru za riječ godine uspoređuje s izborom za riječ godine u nekim drugim sredinama te s izborom za riječ dana, tjedna i mjeseca.

Ključne riječi: riječ godine, riječ mjeseca, riječ tjedna, riječ dana, novotvorenice, hrvatski jezik

1. Uvod

Mnoge zemlje svake godine proglašuju riječ godine. Međutim, u različitim se sredinama riječ godine bira na različit način i prema različitim kriterijima, pa će se ti kriteriji analizirati u ovome radu, a riječ godine usporedit će se s riječju dana, tjedna i mjeseca. O izboru za riječ godine u Hrvatskoj, ali i u nekim drugim sredinama, mnogo se piše u hrvatskim medijima i u nekim znanstvenim i stručnim radovima. U *Jezikoslovnome korpusu*¹ (Marković, Mihaljević 2020.), koji je sastavljen za potrebe projekta *Hrvatsko jezikoslovno nazivlje – Jena*², nalaze se potvrde za *riječ godine* iz časopisa *Hrvatski jezik* i

* mmihalj@ihjj.hr, ORCID 0000-0002-9348-8177.

¹ *Jezikoslovni korpus* interni je korpus izrađen u okviru projekta *Hrvatsko jezikoslovno nazivlje – Jena*. Sastavljen je u Sketch Engineu te se koristi svim mogućnostima pretraživanja Sketch Enginea, a na zahtjev je dostupan onima koji imaju pristup Sketch Engineu.

² Više o projektu *Jena* vidi na mrežnim stranicama projekta (<https://jena.jezik.hr/>) i u e-monografiji *Hrvatsko jezikoslovno nazivlje* (Mihaljević, Hudeček, Jozić 2020).

Suvremena lingvistika te iz znanstveno-popularne knjige Domagoja Vidovića *O rodu jezikom i pokoja fraška* (1. slika

1. slika: Potvrde za svezu *riječ godine* u *Jezikoslovnome korpusu*

Budući da u Hrvatskoj izbor za riječ godine često izaziva veliku medijsku pozornost i interes javnosti te izrazito negativne komentare, u radu će se usporediti izbor za riječ godine u Hrvatskoj i u nekim stranim zemljama te će se ponuditi odgovor na pitanja:

- Što je riječ godine?
- Je li riječ godine nužno riječ?
- Tko bira riječ godine?
- Tko predlaže riječ godine?
- Koji su kriteriji za izbor riječi godine?
- Postoji li sličnost između riječi godine, riječi mjeseca, riječi tjedna i riječi dana?

te usporediti izbor za riječ godine u Hrvatskoj i nekim drugim sredinama.

2. Metodologija

Istraživanje provedeno u ovome radu temelji se na korpusnome pristupu. Kako bi se odgovorilo na postavljena pitanja, u ovome se radu riječi koje su pobijedile na natječaju za riječ godine pretražuju u ovim korpusima: *Hrvatski jezični korpus – hrWaC* (Ljubešić, Erjavec 2011) i *Jezikoslovnici korpus* (Marković, Mihaljević 2020). Oba su korpusa pretraživa u Sketch Engineu (Kilgarriff, Rychlý, Smrz, Tugwell 2004, Kilgarriff i dr. 2014).

Zbog vremenskoga ograničenja korpusa *hrWaC* uporaba se novijih riječ proučava s pomoću internetskih potvrda.

3. Riječ godine u Hrvatskoj

Izbor za riječ godine u Hrvatskoj provodi *Jezik*, časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika (<https://hrcak.srce.hr/jezik>). *Jezik* je znanstveno-stručni časopis koji izdaje Hrvatsko filološko društvo. Natječaj za riječ godine pokre-

nut je 1992. Nagrada nosi ime Ivana Šretera. Ovo su pravila natječaja časopisa *Jezik*:

- svatko može poslati najviše pet riječi
- riječ ne smije biti zabilježena ni u jednome hrvatskom jednojezičnom ili višejezičnom rječniku
- prednost imaju zamjene za nepotrebne i neprilagođene (u prvome redu)
- ne traže se zamjene za dobro i široko prihvaćene (prilagođene) tuđice
- nagrada je novčana i dodjeljuje se 22. prosinca, na rođendan Ivana Šretera (https://hr.wikipedia.org/wiki/Nagrada_Dr._Ivan_Šreter).

U 1. tablici navode se riječi koje su bile izabrane za riječ godine. Obično se nagrađuju autori riječi koje su osvojile prvo, drugo i treće mjesto.

1. tablica: Riječi godine

godina	riječ godine	godina	riječ godine
1993.	<i>suosnik</i> (koaksialni kabel); <i>strojevina</i> , <i>očvrsje</i> (hardver); <i>udomitelj</i>	2011.	<i>zatipak</i> (pogreška u pisanju, tipfeler); <i>nekapnica</i> (naprava na boci za sprečavanje kapanja); <i>do-dirnik</i> (dodirni zaslon)
1994.	<i>velezgoditnjak</i> (velezgoditak, <i>jackpot</i>); <i>osobnica</i> (osobna iskaznica); <i>ocjeđivač</i> (stalak za posuđe)	2012.	nagrada nije dodijeljena
1995.: – 1997.	natječaj nije raspisan	2013.	nagrada nije dodijeljena
1998.	<i>dočitnica</i> , <i>straničnik</i> , <i>štio-nik</i> (<i>bookmark</i>)	2014.	nagrada nije dodijeljena
1999. – 2005.	natječaj nije raspisan	2015.	<i>alkomjer</i> (uređaj za testiranje alkohola u krvi)
2006.	<i>uspornik</i> (ležeći policajac); <i>smećnjak</i> (kontejner,	2016.	<i>istovrijednik</i> (ekvivalent); <i>podzemni-</i>

Новоречје 7

	spremnik za smeće); <i>ras-kružje</i> (kružni tok)		<i>ca</i> (metro); <i>zaslo-nik</i> (tablet)
2007.	<i>naplatnica</i> (naplatna kućica); <i>opuštaonica</i> (<i>wel-lness</i>); <i>borkinja</i> (žena bo-rac)	2017.	nije dodijeljena
2008.	<i>proširnica</i> (stent); <i>dalji-nac</i> (daljinski upravljač); <i>pretjecajnik</i> (pretjecajni trak)	2018.	<i>zaporje</i> (<u>prostor iza pozornice, bac-kstage</u>); <u>oznak</u> (<u>robna marka, brend</u>); <i>bilješkinja</i> (<u>javna bilježnica</u>)
2009.	<i>osobnik</i> (OIB)	2019.	nije dodijeljena
2010.	<i>ispraznica</i> (floskula); <i>osjećajnik</i> (emotiv, emoti-kon); <i>parkomat</i> (uređaj za naplatu parkiranja)	2020.	<i>dišnik</i> (respirator); <i>kihobran</i> (uređaj za zaštitu od kihanja, <i>sneez protector</i>); <i>rukozborac</i> (osoba koja se služi jezi-kom gluhih)
		2021.– 2022.	nagrada nije dodi-jeljena

Analiza navedene tablice upućuje na ove zaključke:

- sve su navedene riječi novotvorenice
- riječ godine uvijek je riječ (a ne sveza), a njome se zamjenjuju riječi ili sveze
 - iako se u natječaju traže prijedlozi za nepotrebne tuđice, a ne za hrvatske riječi/sveze, nekoliko je puta nagrađena i zamjena za prihvaćenu hrvatsku riječ ili svezu (*naplatnica* – naplatna kućica, *bilješkinja* – (javna) bilježnica)
 - katkad je predložena i zamjena za hrvatski dobro prihvaćen jednorječni naziv. Očit je primjer riječi *istovrijednik* i *istovrijednica* kao zamjene za *ekvivalent*. U *Jezikoslovnome korpusu* nalaze se 332 potvrde za riječ *istovrijednica* i ni jedna potvrda za riječ *istovrijednik* (vidi 2. sliku), pa je očito da izmišljanje nove riječi nije bilo potrebno.

CONCORDANCE Jezikoslovi

simple istovrijednica • 332
32.25 per million tokens • 9.0032%

	Left context	KWIC	Right context
1	Filologija 46-4... i b). 1 14 </s><-s>Važnost pravodobnoga stvaranja naziva Strani nazivi za koje ne postoje hrvatske	istovrijednica	nisu poteškoća za širu javnost jer se u rječnikim potrebama mogu jednostavno navo
2	Filologija 46-4... p </s><-s> Taj glas u hrvatskome jeziku nije fonem pa se može učiniti da je nevažno pronaći hrvatsku	istovrijednicu	za engleski naziv </s><-s> No kada se opisuju različiti glasovi svijeta, važno je navi
3	Filologija 46-4... <-s>Katkad je svijest o postojanju nekoga pojma u drugome jeziku i pokušaj pronalaženja ili stvaranja	istovrijednice	temelj uočavanju pojma samoga, prepoznavanju njegove opstojnosti i važnosti </s>
4	Filologija 46-4... j) </s><-s> U Osnovi slovnice slavjanske (1836.) ne spominje dvoglasnike, nema latinskih i njemačkih	istovrijednica	(za suglasnike ni istovrijednice nemoglasnik), a među samoglasnike ubraja i jat (e)
5	Filologija 46-4... ivjanske (1836.) ne spominje dvoglasnike, nema latinskih i njemačkih istovrijednica (za suglasnike ni	istovrijednice	nemoglasnik), a među samoglasnike ubraja i jat (e). </s><-s> Volaričević su nazivi sa
6	Filologija 46-4... ike (različitim jezičnim razinama) </s><-s> Gdje je god to moguće, predlažu se odgovarajuće hrvatske	istovrijednice	Tesnièreovim nazivcima, a preispituju se i tipovi postanka hrvatskih nazivaka iz str
7	Filologija 46-4... i régissant dont il dépend </s><-s> Uza svaki francuski nazivak predložit će se odgovarajuća hrvatska	istovrijednica	(jedna ili više njih), potom će se navesti definicija pojma preuzeta iz Éléments </s>
8	Filologija 46-4... sam pojam sintakse, odnosno sintaksa, strukturalna sintaksa i proučavanje rečenice navode se kao	istovrijednice	</s><-s> Predmet je proučavanja sintakse rečenica, koja je sama po sebi struktura
9	Filologija 46-4... ike (različitim jezičnim razinama) </s><-s> Ta dva nazivka predlažemo kao moguću hrvatsku	istovrijednicu	dosađ neprevedenim nazivcima exprimende i exprimé iz strukturalne sintakse, a n
10	Filologija 46-4... ične, semantičke te transilacijske funkcije. </s><-s> Mislimo da bi jezgra bila savršeno dobra hrvatska	istovrijednica	tomu francuskomu nazivku </s><-s> Središnji čvor, tj. čvor čvorova identificira se s i
11	Filologija 46-4... arhiji koneksija </s><-s> Tako se razlikuju prvi, drugi i treći aktant </s><-s> Kada su u pitanju hrvatske	istovrijednice	, naglasimo da su u literaturi potvrđeni samo nazivi aktanti i cirkumstant </s><-s> S
12	Filologija 46-4... iječi) </s><-s> Stari hrvatski jezikoslovi uz općeprihvaćenu međunarodnicu gramatika rabe i hrvatske	istovrijednice	</s><-s> Hrvatski naziv u većine dolazi od riječi slovo </s><-s> Poznato je da ilirski j
13	Filologija 46-4... atičko nazivje nekad i sad </s><-s> Suvremeno gramatičko nazivje uz međunarodnicu ima i hrvatske	istovrijednice	</s><-s> Ali ne sve </s><-s> Naime, često i nismo svjesni koliko hrvatskih gramatičk
14	Filologija 50... nim AIDS prihvaćen kao naziv za tu opakou bolest </s><-s> Osim kratice u korpusu bilježimo hrvatsku	istovrijednicu	kopnica </s><-s> Kratice se spominju u brojnim gramatikama i jezičnim priručnicima
15	Filologija 50... om nazivlju vrlo česte </s><-s> Hrvatski autori preuzimaju engleske kratice čak ako i postoji hrvatska	istovrijednica	za određeni engleski naziv pa tako i hrvatska kratica </s><-s> Na primjer: za naziv ir
16	Filologija 53... ja, vidi se npr. u tome da on u svojem predgovoru umjesto starih srpskih odnosno crkvenoslavenskih	istovrijednica	rabi hrvatske riječi rječnik i predgovor koje je u srpski književnojezični izričaj iz hrvi
17	Filologija 70... a posebna se pozornost posvećuje engleskim pojmovima flashover i backdraft i njihovim (hrvatskim)	istovrijednicama	</s><-s> Kao i čitav niz drugih srodnih naziva iz danog područja, navedeni se naziv
18	Filologija 70... id analiza konceptualnu strukturu navedenih pojmova te prednosti i nedostatke postojećih hrvatskih	istovrijednica	</s><-s> U zaključku se navodi potencijalno terminološko rješenje </s><-s> Jezik va
19	Filologija 70... no na pojmove flashover i backdraft; backdraught, te obradi njihovo pojmovno značenje i prijevodne	istovrijednice	koje za svaki pojam postoje u stručnoj literaturi i upotrebljavaju se uz engleski izvo
20	Filologija 70... ski izvornik </s><-s> Niti jedan od navedenih naziva nema jedinstvenu i općeprihvaćenu funkcionalnu	istovrijednicu	u hrvatskome jeziku već je u uporabi nekoliko paralelnih naziva koji se koriste kao

Rows per page: 20 1-20 of 332

2. slika: Potvrde za riječ *istovrijednica* u *Jezikoslovnome korpusu*

• jedina riječ koja je zaista široko prihvaćena u neutralnome stilu i u nazivlju riječ je *udomitelj* (u *hrWaC-u* 4926 potvrda te riječi). (vidi 3. sliku)

CONCORDANCE Croatian Web (hrWaC 2.2, RelD1)

simple udomitelj • 4.911
3.51 per million tokens • 0.00035%

	Left context	KWIC	Right context
1	zupa-svrkiza-og... na čovjekov život: pitanja o smislu boli, patnje i samie smrti. Niste li upravo vi, drage sestre, liječnici i	udomitelji	često svjedocima takvih pitanja i imate prigodu pružiti bolesnom čovjeku više od
2	zupa-svrkiza-og... subotu, 14. veljače, u župnoj dvorani u Ogulinu. Ovim putem pozivamo liječnike, medicinske sestre i	udomitelje	na ovaj susret. - KORAKE NAM UPRAVLJAJ PUTOVIMA MIRA I DOBRA »Pod
3	mppei.hr... su od 16 314 000 SEK; nositelji su Ministarstvo pravosuđa i Državna geodetska uprava " Supervizija	udomitelja	, u trajanju od svibnja 2006. do travnja 2008. g., u iznosu od 3 950 000 SEK; n
4	saveznm.hr... okviru njega se pruža pomoć osobama s mentalnom retardacijom, njihovim roditeljima, skrbnicima i	udomiteljima	u ostvarivanju njihovih prava. Socijalna prava osoba s mentalnom retardacijom i
5	saveznm.hr... valaštar - Pravovremeno obavještavanje osoba s mentalnom retardacijom i njihovih obitelji, skrbnika i	udomitelja	o socijalnim pravima koje mogu ostvariti. - Neposredna pomoć u ostvarivanju so
6	zakon.hr... oštećenikom ili predstavnikom pravne osobe u odnosu skrbnika, štitecnika, posvojitelja, posvojenika,	udomitelja	ili udomljenika, 4. ako je u istome predmetu vodio prestupajnski postupak ili u r
7	udomiteljizadje... odruče kantona Rotterdam. Krenuvši od ideje što želimo promovirati i kako, izneseno je pitanje slike	udomitelja	djece u javnosti kao teme na čijoj je izgradnji izuzetno bitno raditi jer jedino svjes
8	udomiteljizadje... aja djece u javnosti kao teme na čijoj je izgradnji izuzetno bitno raditi jer jedino svjesni trenutne slike	udomitelja	u hrvatskoj javnosti i idealne slike kojoj svi težimo, možemo odrediti aktivnosti i n
9	udomiteljizadje... slike kojoj svi težimo, možemo odrediti aktivnosti i načine na koje ćemo doprinijeti poboljšanju imidža	udomitelja	Stvaranje dobrog imidža osigurava opću simpatiju javnosti te svakako doprinos
10	udomiteljizadje... ratnju javnosti te svakako doprinosi kako osviještavanju javnosti o ovoj temi tako i pronalaženju novih	udomitelja	te lobiranj u politici. Upoznali smo princip subliminalnog utjecaja eksponirane p
11	udomiteljizadje... kroz MATRA program Ministarstva vanjskih poslova Kraljevine Nizozemske. Oko 117 djece, mladih i	udomitelja	za djecu iz različitih krajeva Hrvatske okupilo se na cjelodnevnom druženju. Sku
12	udomiteljizadje... 1', te udruge LETIM i volonteri. Prvi dio programa obuhvaćao je zajedničke edukativne radionice za	udomitelje	i djecu, kojima je cilj bio bolje međusobno upoznavanje, razvijanje komunikacije,
13	udomiteljizadje... varije, razvijanje komunikacije, unapređenje obiteljskih odnosa, te policiranje suradnje među djecom i	udomiteljima	u rješavanju svakodnevnih životnih situacija. Drugi dio programa, aktivnosti osni

3. slika: Potvrde za riječ *udomitelj* u *hrWaC-u*

Ta se riječ nalazi i u suvremenim hrvatskim rječnicima.

Na 4. slici nalazi se potvrda za riječ *udomitelj* s *Hrvatskoga jezičnog portala*.

udòmitelj
udòmitelj m

Izvedeni oblici

Definicija

onaj koji drugoga udomljuje, onaj koji drugome pruža dom

4. slika: Rječnički članak riječi *udomitelj* na *Hrvatskome jezičnom portalu*

Ista je riječ potvrđena i u *Velikome rječniku hrvatskoga standardnog jezika* (vidi 5. slika).

udomitelj

udomitelj

im m ⟨udòmitelj; G -a, V -u, I -em; *mn* N -i, G -eljā⟩

onaj koji drugoga udomljuje, onaj koji drugome pruža dom [*udomitelj beskućnika*]

✱ **udòmiteljev** (udòmiteljeva, udòmiteljevo) *prid*

Ⓔ → [udomiti](#)

5. slika: Rječnički članak riječi *udomitelj* u VRH-u

• riječ godine nije proglašena svake godine, a između 1995. i 2005. natječaj nije ni raspisan.

U ovome radu analizira se potvrđenost u uporabi navedenih riječi. Istraživanje je provedeno na *Hrvatskome jezičnom korpusu – hrWaC-u*. Budući da je u korpusu prikupljena građa s .hr domene objavljena na internetu do 2012. godine, na korpusu su analizirane samo riječi nagrađene do 2012. godine. U 2. tablici navodi se broj korpusnih potvrda.

2. tablica: Broj korpusnih potvrda nagrađenih riječi

nagradaena riječ	broj potvrda
suosnik	21
velezgoditnjak	6
uspornik	283
naplatnica	16
proširnica	19
osobnik	81
ispraznica	65
zatipak	40

Sve su navedene potvrde analizirane kako bi se utvrdilo u kojemu se značenju i u kojemu kontekstu upotrebljavaju navedene riječi. Analiza je pokazala:

- navedene riječi često su potvrđene u medijskim napisima o izboru za riječ godine:

Pobjednici ovogodišnjeg natječaja za novu hrvatsku riječ skovali su 'naplatnicu', 'opuštaonicu' i 'borkinju'.

- navedene riječi često su potvrđene u negativnome i ironičnome kontekstu:

Slatko se smijem neologizmima vrtolet, velezgoditnjak i mamutnjak su najčoškastiji, ali ni drugi puristički naponi poput dalekovidnice, dalekoumnoživača ili suosnika nisu baš puno sretniji.

- navedene riječi potvrđene su u značenju koje ne odgovara značenju u kojemu je riječ predložena:

- *Po otpustu zatvorenika s izdržavanja kazne zatvora osobnik se pohranjuje i čuva u skladu s općim propisima o zaštiti arhivske građe.*³

- *Osobnik obuhvaća knjižicu o specijalističkom usavršavanju doktora medicine i dnevnik rada doktora medicine na specijalističkom usavršavanju, potvrde o sudjelovanju na stručnim skupovima kao i druge aktivnosti iz područja specijalizacije.*

- *Ti okrugli nastavci, koji moraju biti na naplatnicama radi kretanja u dva pravca, izgledaju mu kao oči.*⁴

U 3. tablici prikazuje se broj potvrda riječi godine u neutralnome značenju koje odgovara značenju predložene riječi godine i donosi po jedna korpusna potvrda.

³ Naziv *osobnik* označuje dokument koji sadržava podatke i cjelokupnu dokumentaciju potrebnu za praćenje zakonitoga izvršavanja kazne zatvora i mjere pritvora.

⁴ Naziv *naplatnica* sinonim je češće standardnojezične riječi *naplatak* i žargonizma *felga* te označuje 'dio kotača vozila na kojemu stoji guma' (VRH).

3. tablica: Broj potvrda predložene riječi u neutralnome značenju i odabrana korpusna potvrda

riječ	broj potvrda	korpusna potvrda
suosnik	1	S obzirom na duljinu kabela izbjegavajte nepoznate proizvođače. Kvalitetan suosnik RG 6, duljine 15 m, na frekvenciji 800 MHz prigušuje signal približno 4 dB.
uspornik	mного	Vjerujemo da će ovi uspornici poboljšati neodgovorno ponašanje vozača koji se na obaziru na uredno postavljene prometne znakove kroz naselje.
proširница	1	U tom periodu kod 35 bolesnika učinjen je zahvat postavljanja proširnice (stenta).
ispraznica	16	Uvjereni smo da su Vaše riječi iskrene i da ste kao demokratski izabrani službenici svojeg naroda konačno odlučili preuzeti odgovornost u okviru vlastitih kompetencija te djelotvorno pokazati da ove riječi nisu obične ispraznice, da niste zarobljeni osobnom obiteljskom prošlošću i da ste spremni učiniti sve da konačno humanost pobijedi nad ideologijom diktature i zatiranja istine.
zatipak	15	Računalo će vam pomoći ispraviti eventualne zatipke (tipfelere), a ne treba vas učiti pisati.

U 4. tablici navode se odabrane internetske potvrde za riječ godine u neutralnome značenju.

4. tablica: Internetske potvrde za riječ godine

riječ	primjer
alkomjer	ALCO-7000 – Osobni prijenosni digitalni alkomjer (https://medicalstore.it/hr/alkomjeri/104709-alco7000etilometrodigitaleportatilepersonale.html) ⁵ <i>Alkomjer</i> ili mjerač alkohola – služi za mjerenje jačine pića

⁵ Dalje na istoj stranici *Model ALCO-7000 trenutno je najpopularniji alkometar za osobnu upotrebu u Italiji, profinjenog dizajna i jednostavan za korištenje.*

	u postocima. (https://makemone.ru/hr/repair-and-furnish-of-walls/areometr-princip-raboty-i-izvestnye-raznovidnosti-kak.html)
istovrijednik	Viktorija je u starorimskoj mitologiji bila personificirana božica pobjede. Ona je rimski istovrijednik grčke božice Nike i povezana je s Belonom. (https://hr.wikipedia.org/wiki/Viktorija_(mitologija))
zapozorje	Nitko nas ne uči održavanju nutrine, svi se brinemo o fasadi pa nikog i ne zanima zapozorje sve dok su marionete na pozornici nasmiješene (https://www.matica.hr/vijenac/748/zrtvi-je-uvijek-neugodno-a-zlocince-uvijek-pravdamo-33813/) ⁶ Idi u zapozorje s francuskim reperskim dvojcem Bigflom & Olijem u ovom intimnom glazbenom dokumentarcu, a zatim se pridruži slavnoj braći na velikoj turneji. (https://www.netflix.com/hr/title/81285390)
dišnik	Riječ nije potvrđena u ovome značenju. ⁷

4. Riječ dana i mjeseca u Hrvatskoj

Kad govorimo o riječi godine, nameće se paralela s riječi dana (tjedna⁸) i mjeseca. *Hrvatski jezični portal* (<https://hjp.znanje.hr/>) na svojim mrežnim stranicama svaki dan donosi riječ dana. Dana 3. prosinca 2022. riječ dana bila je riječ *hendikepiran* (vidi 6. sliku).

Dana 4. prosinca riječ dana je riječ *apelacijski*, 5. prosinca prezime *Stay*, 6. prosinca riječ *svilarski*, 7. prosinca riječ *ushićenje*, a 8. prosinca riječ *gangsteraj*, 9. prosinca *pravo*. Nigdje se ne navode kriteriji za odabir riječi. Moglo bi se pretpostaviti da je riječ *hendikepiran* odabrana jer se 3. prosinca obilježava kao međunarodni dan osoba s invaliditetom i dan kad se ukazuje na kršenje prava tih ljudi⁹, ali za ostale se riječi ne može dati slično objašnjenje, pa je vjerojatnije da se kao riječ dana daje slučajno odabrana riječ iz rječnika.

⁶ Većina internetskih potvrda za riječ *zapozorje* odnosi se na ime podcasta.

⁷ *Dišnik* je naselje u Republici Hrvatskoj, u sastavu grada Garešnice.

⁸ U Hrvatskoj nisam uspjela pronaći primjer za riječ tjedna.

⁹ Tu bi se međutim moglo postiti pitanje društvene korektnosti uporabe toga naziva.

6. slika: Riječ dana na *Hrvatskome jezičnom portalu*

Osnovna škola Turnić Rijeka provodi za svoje učenike izbor za riječ mjeseca (http://os-turnic-ri.skole.hr/?news_hk=1&news_id=6246&mshow=290). Pokrenut je prvo *Rujanski izazov*, a budući da je on izazvao veliki interes, učiteljice hrvatskoga i engleskoga jezika odlučile su u suradnji s knjižničarkom provesti nastavak izazova tijekom cijele školske godine. Cilj je učenje i upotrebljavanje novih riječi. Riječ je mjeseca listopada 2022. *praskozorje*.

U Hrvatskoj se proglašava i glagoljična riječ mjeseca. Na Facebookovoj stranici Staroslavenskoga instituta (<https://hr-hr.facebook.com/stin.hr/>), središnje hrvatske akademske ustanove za istraživanje hrvatske glagoljice i glagoljaštva, svaki se mjesec proglašava glagoljična riječ mjeseca. Riječ donose suradnici Staroslavenskoga instituta te je ona na neki način povezana s mjesecom u kojemu se donosi, a mora biti i pratiteljima zanimljiva (dovoljno različita od današnje hrvatske riječi, npr. *zbica* = pisaljka, pisalo; *plesna* = taban).

Primjerice, za studeni 2022. riječ je mjeseca *prègudnica* (gudaće glazbalo) (vidi 7. sliku). Uz zanimljivu i vizualno atraktivnu sliku donosi se i kratko objašnjenje: „Sveta Cecilija, zaštitnica glazbe i glazbala čiji spomendan danas slavimo, prema predaji je znala svirati sva glazbala, stoga bi zasigurno bila vješta i na »prègudnicama«, ali i na trubi, pišćalima, guslama, cjevnicama i piscima te drugim zanimljivim glazbalima koja su poznavali hrvatski glagoljaši.” Svrha je ove inicijative popularizacija glagoljične baštine.

Navedena objava nekoliko dana nakon objavljivanja ima 159 oznaka sviđanja, 13 komentara i 38 dijeljenja.

Новоречје 7

Svake godine *Oxford English Dictionary* (<https://languages.oup.com/word-of-the-year/2021/>) odabire riječ godine. To je riječ koja je obilježila proteklu godinu (vidi 5. tablicu).

5. tablica: riječ godine koju proglašuje *Oxford English Dictionary*

godina	riječ godine	godina	riječ godine
2004.	chav	2013.	selfie
2005.	Sudoku (UK), podcast (US)	2014.	vape
2006.	bovvered (UK), carbon-neutral (US)	2015.	
2007.	carbon footprint (UK), locavore (US)	2016.	post-truth
2008.	credit crunch (UK), hypermiling (US)	2017.	youthquake
2009.	simples (UK), unfriend (US)	2018.	toxic
2010.	big society (UK), refudiate (US)	2019.	climate emergency
2011.	squeezed middle	2020.	nije odabrana jedna riječ
2012.	omnishambles (UK), GIF (US)	2021.	vax

Analizom navedene tablice možemo zaključiti:

1. riječ godine nije nužno riječ, može biti i sveza *squeezed middle*, pokrata *GIF* ili čak neverbalni izraz (emotiv)
2. katkad se proglašuje posebna riječ za britanski i američki engleski
3. 2020. godine nije odabrana riječ godine zbog toga što su mnoge riječi obilježile tu tešku godinu¹².

Za 2022. godinu riječ godine biraju čitatelji svojim glasovima između triju riječi¹³ koje su odabrali leksikografi: *metaverse*, *#IStandWith* i *Goblin mode*.

¹² Predsjednik *Oxford Dictionaries* Caspera Grathwohla izjavio je da nikad nije doživio godinu poput ove koja je upravo završila u kojoj je oksfordski tim zabilježio stotine novih riječi i novih uporaba već zabilježenih riječi, od kojih bi desetak riječi sigurno postalo riječ godine bilo u koje drugo vrijeme. „I've never witnessed a year in language like the one we've just had. The Oxford team was identifying hundreds of significant new words and usages as the year unfolded, dozens of which would have been a slam dunk for Word of the Year at any other time.” (https://global.oup.com/news-items/archive/woty_2020?cc=hr).

Glasovima čitatelja odabrana je sveza *Goblin mode*, koja je definirana ovako: *a type of behavior which is unapologetically self-indulgent, lazy, slovenly, or greedy, typically in a way that rejects social norms or expectations*¹⁴.

Merriam-Webster riječ godine bira prema kriteriju što korisnici najčešće pretražuju u rječniku, odnosno pretraga koje je riječi u protekloj godini znatno porasla. Tako je npr. pretraga riječi *vax/vaxination* 2021. porasla za 601 % u odnosu na 2020.

Collins Dictionary bilježi 6000 postotni porast uporabe riječi *lockdown* u 2020.

Riječ godine katkad se može birati i u određenoj populaciji, npr. Langenscheidt je birao riječ godine među mladima. 2020. godine riječju godine u toj populaciji proglašena je engleska riječ *cringe*, koja označuje nešto sramno i neugodno.

Časopis *Multilingual* (multilingual.com) u članku *What do the words “permacrisis”, “gaslighting”, and “goblin mode” all have in common?* donosi članak o riječima 2022. godine koje su proglasili izdavači engleskih rječnika. Izdavači *Collins Dictionaries* odabrali su stoljenicu *permacrisis*, koja je tvorena od riječi *permanent* i *crisis*, *Merriam-Webster* odabrao je riječ *gaslighting*, koja se odnosi na vrijeme dezinformacija, a razlog je zašto je odabrana 1740 % povećanje pretrage te riječi u rječniku.

6. Zaključak

Natječaj za riječ godine provodi časopis *Jezik*, a riječ bira povjerenstvo. Nova je riječ zaista riječ (ne sveza). To su novotvorenice koje čitatelji izmišljaju i koje nisu potvrđene u rječnicima. Izbor za riječ godine prati velika medijska pozornost, najčešće prilično negativna, a provedeno korpusno istraživanje pokazuje da su te riječi uglavnom slabo potvrđene.

Stjepan Babić pišući o izboru za riječ godine časopisa *Jezik* 1995. konstatirao je: „Usporedimo li se s Amerikancima i Nijemcima (...), razlikujemo se. U njih se uvijek biraju riječi već potvrđene u uporabi i najčešće iz političkog i društvenoga života. Riječi u njih ne moraju biti nove, mogu biti i poznate riječi kojima se pripisuje novi sadržaj.”

Danas su razlike između izbora koji provodi časopis *Jezik* i izbora u drugim sredinama još veće te se mogu sažeti u ovih nekoliko točaka:

- Često su kriteriji za izbor riječi godine objektivni: korpusne potvrde, pretraga, korisnika ili anketa.

¹³ Vidimo da ovdje nije riječ o riječima.

¹⁴ Vrsta ponašanja u kojoj se bez grižnje savjesti dopušta lijenost, nemarnost ili pohlepna, a odbacuju društvene norme ili očekivanja.

- Izbor provode izdavačke kuće koje izdaju rječnike.
 - Ne izmišljaju se nove riječi nego se traži riječ koja je obilježila prošlu godinu, npr. koja se najviše pretraživala u rječniku u odnosu na prijašnje godine ili koja ima najveći broj potvrda u korpusu.
 - Riječ godine ne mora biti novotvorenica.
 - Osim riječi to može biti i sveza, npr. *Black lifes matter*.
 - Riječ godine može se birati u pojedinoj ciljnoj populaciji (npr. mladi).
- Riječ godine često se u drugim sredinama izbor za riječ godine provodi drukčije nego zasad u Hrvatskoj. To je riječ koja je obilježila proteklu godinu, koja se često upotrebljava, koju su korisnici rječnika najčešće pretraživali.

IZVORI I LITERATURA

- BABIĆ, Stjepan 1995. Riječ godine. *Jezik*, 43/2, 79–80.
- BLAGUS BARTOLEC, Goranka, Ivana MATAS IVANKOVIĆ 2020. Nizozemski jezik na mreži – mrežni izvori Instituta za nizozemski jezik u Leidenu. *Hrvatski jezik* 7/3. 21–26.
- Hrvatski jezični portal*. <<https://hjp.znanje.hr/>> pristupljeno 1.12.2022.
- Hrvatsko jezikoslovno nazivlje*. <<http://jena.jezik.hr/>> pristupljeno 24.11.2022.
- hrWaC – Croatian web corpus* 2013. <<http://nlp.ffzg.hr/resources/corpora/hrwac/>> pristupljeno 24.11.2022.
- JOJIĆ, Ljiljana (ur.) 2015. *Veliki rječnik hrvatskoga standardnog jezika*. Zagreb: Školska knjiga. Zagreb.
- KILGARRIFF, Adam 2014. The Sketch Engine: ten years on. *Lexicography* 1/1. 7–36. <doi:10.1007/s40607-014-0009-9> pristupljeno 24. 11. 2021.
- KILGARRIFF, Adam, Pavel RYCHLÝ, Pavel SMRZ, David TUGWELL 2004. The Sketch Engine. In G. Williams, S. Vessier (Eds.), *Proceedings of the 11th EURALEX International Congress*. Lorient: Universite de Bretagne – sud, 105–116.
- Langenscheidt <<https://en.langenscheidt.com/>> pristupljeno 12. 12. 2022.
- LJUBEŠIĆ, Nikola; Tomaž ERJAVEC 2011. hrWaC and slWac: Compiling Web Corpora for Croatian and Slovene // Text, Speech and Dialogue, Lecture Notes in Computer Science / Ivan Habernal and Vaclav Matousek (ur.). Berlin / Heidelberg: Springer. 395–402
- MARKOVIĆ, Mario, Josip MIHALJEVIĆ 2020. Korpus Jene – Jednojezični terminološki korpus. M. Mihaljević, L. Hudeček, Ž. Jozić (ur.), *Hrvatsko jezikoslovno nazivlje*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, 110–122.
- Merriam Webster*. <<https://www.merriam-webster.com/dictionary>> pristupljeno 24.11.2021.

- MIHALJEVIĆ, Milica, Lana HUDEČEK; Željko JOZIĆ (ur.) 2020. *Hrvatsko jezikoslovno nazivlje*. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Zagreb. <<https://jena.jezik.hr/index.php/e-monografija/>> pristupljeno 12. prosinca 2022.
- Nagrada Dr. Ivan Šreter. *Wikipedija*. <https://hr.wikipedia.org/wiki/Nagrada_Dr._Ivan_Šreter> pristupljeno 12. 12. 2022.
- Oxford Languages announces 'Words of an Unprecedented Year'* <https://global.oup.com/news-items/archive/woty_2020?cc=hr> pristupljeno 29.11.2022.
- Oxford languages. *Word of the Year 2020*. <<https://languages.oup.com/word-of-the-year/2020/>> pristupljeno 15.12.2022.
- Proglasena riječ godine među mladima*. <<https://studentski.hr/zabava/zanimljivosti/proglasena-je-rijec-godine-medu-mladima>> pristupljeno 15.12.2022.
- VIDOVIĆ, Domagoj. 2016. *O rodu jezikom i pokoja fraška*. Metković.
- What do the words “permacrisis,” “gaslighting,” and “goblin mode” all have in common? 2022. *Multilingual*. <<https://multilingual.com/word-of-the-year/>> pristupljeno 15.12.2022.

Milica Mihaljević

THE WORD OF THE YEAR – DIFFERENT APPROACHES – CASE STUDY OF CROATIAN

Summary

The paper analyses different criteria for the selection of the word of the year and the corpus and Internet attestations of the words which were selected as the words of the year by the Croatian journal *Jezik*. This approach is compared to the selection of the words of the year in other countries and with the selection of the word of the day, week, and month.